

Eötvös Loránd Tudományegyetem Szociológia Doktori Iskola

Az akkreditációs eljárásban közreműködő
látogató bizottság jelentése

A 2021/2/VIII/1. sz. határozat melléklete

Tartalomjegyzék

I. A látogató bizottság javaslata az akkreditációt illetően	3
I.1. Főbb erősségek	4
I.2. A monitor eljárás feltételei	4
II. A látogató bizottság értékelése	5
II.1. A doktori iskola általános helyzetképe	5
II.2. A törzstagok tudományos tevékenysége	6
II.3. Az ESG-kritériumok szerinti értékelés	8
ESG 1.1 Minőségbiztosítási politika	8
ESG 1.2 és 1.9 A képzési programok kialakítása és jóváhagyása, folyamatos figyelemmel kísérése és rendszeres értékelése	9
ESG 1.3 Hallgatóközpontú tanulás, tanítás és értékelés	11
ESG 1.4 A hallgatók felvétele, előrehaladása, tanulmányaik elismerése és a képesítés odaítélése	12
ESG 1.5 Oktatók	14
ESG 1.6 Tanulástámogatás és hallgatói szolgáltatások	16
ESG 1.7 Információkezelés	18
ESG 1.8 Nyilvános információk	19
ESG 1.10 Rendszeres külső minőségbiztosítás	19
Látogató Bizottság	20

I. A látogató bizottság javaslata az akkreditációt illetően

A MAB Látogató Bizottsága (a továbbiakban: a Bizottság) az Eötvös Loránd Tudományegyetem Szociológia Doktori Iskola (D17) által készített önértékelés, az átvizsgált nyilvános egyetemi dokumentumok és az online interjúk alapján megállapítja, hogy a Szociológia Doktori Iskola (a továbbiakban: DI) minőségbiztosítási rendszere az ESG (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area) elvei értelmében a doktori iskola folyamatainak többségére kiterjed.

A doktori iskola minőségbiztosítási és fejlesztési folyamatai részben tervezettek; tervezési, ellenőrzési, mérési és értékelési eljárásai többnyire rendszeresek. A vezetési folyamatok és a minőségbiztosítási folyamatok között kimutatható a kapcsolat, az oktatás-kutatás menedzsmentje megfelelő, iránya illeszkedik a doktori iskola stratégiájához.

A támogató – pénzügyi, gazdálkodási, informatikai – folyamatok, valamint az infrastruktúra megfelelő háttérrel biztosít az oktatási és kutatási tevékenységhez.

Ennek alapján a doktori iskola öt évre akkreditálható feltételesen, monitoreljárással egybekötve.

A monitoreljárási feltételei: a doktori iskola e határozathozatal napjától számított két éven belül benyújtja a MAB-nak írásos beszámolóját, melyben részletesen ismerteti az ebben a jelentésben felsorolt hiányosságok pótlására tett intézkedéseket. A MAB a beszámoló beérkezését követő 30 munkanapon belül jelzi a doktori iskolának, ha helyszíni látogatást is szükségesnek tart. A pótolandó hiányosságok felsorolása az I.2. fejezetben található; amennyiben ezek pótlása nem történik meg az előírt határidőre, a MAB megvonja az akkreditációt a doktori iskolától.

Az egyes ESG-pontokat tárgyaló fejezetek végén a Bizottság által megfontolásra ajánlott javaslatok találhatóak. Mérlegelésüket a doktori iskolára bízta a Bizottság, teljesülésüket külön nem vizsgálja.

I.1. Főbb erősségek

A MAB fontos célja, hogy az akkreditációs eljárások során tapasztalt jó gyakorlatokra felhívja a doktori képzést folytató intézmények figyelmét. A Bizottság e célból összegyűjtötte azokat a gyakorlatokat, melyeket példaértékűnek talál, s melyekből más doktori iskolák is ötleteket meríthetnek. Ilyenek különösen az alábbiak.

- Példaértékű, hogy a témavezető és témavezetett közös munkájának nyomon követésére a DI új szabályként legalább havonkénti, dokumentált találkozást ír elő, amelyről a hallgató feljegyzést készít. A konzultáció teljesítését a témavezető aláírásával igazolja az e-indexben.
- A PhD-hallgató munkájának monitorozása érdekében a témavezetőknek részt kell venniük a professzori szemináriumnak azon az alkalmán, ahol a doktoranduszok kutatását vitatják meg.
- A DI pénzjutalommal ösztönzi a témavezető és doktorandusza közös, kiemelkedő publikációját.
- A doktori programoknak külön titkáraik vannak. A hallgatók tanulmányi ügyintézését, egyszerismind mentorálását is segítik a programvezetők mellett dolgozó titkárok.
- A kari doktori szabályzat szerint a felvételi bizottságnak tagja a doktoranduszok egy képviselője is.

I.2. A monitor eljárás feltételei

A minőségbiztosítási politika területén:

- Az önértékelésben leírtakat be kell építeni a DI szabályozási rendszerébe. Ilyenek az indikátorok, mint a minőségre vonatkozó elvárások megfogalmazása, az etikai szempontok gyakorlati ellenőrzésének módszertana, a publikációs színvonal és a publikációk kvantitatív mérése.

A képzési programok területén:

- A képzési program felülvizsgálatának rendjére, pl. rendszerességére és folyamatára vonatkozó információkat szükséges lenne a DI Működési Szabályzatában rögzíteni.
- A Képzési Tervben rögzített oktatási tevékenység követelményeit, kritériumait kiegészíteni és egyértelműsíteni szükséges. A doktoranduszoknak egyértelmű tájékoztatást kell kapniuk, hogy milyen oktatási tevékenységért mennyi kredit jár.

- Fontos lenne továbbá a DI honlapján szereplő International Studies doktori program képzési struktúrájának, tantárgyleírásainak pontos bemutatása és hozzáférhetőségének biztosítása.

A hallgatók felvétele, előrehaladása, tanulmányaik elismerése és a képesítés odaítélése területén:

- A komplex vizsgáért a Képzési Tervben meghatározott kreditet (20), valamint az ennek teret adó rendelkezést is az egyetemi Doktori Szabályzathól (37. § [2] bekezdés) törölni szükséges.

Az oktatói feltételek biztosítása területén:

- Szükséges a témavezetői tevékenység kritériumait pontosan és transzparensszerűen definiálni, hogy világosak legyenek a feladatkörök. Különösen szükség van erre a külföldi hallgatókat támogató témavezetők, továbbá a külsős témavezetők vonatkozásában.

Az információkezelés területén:

- A kurzusokkal és képzéssel kapcsolatos hallgatói elégedettség szervezett mérési módszerét részletesen, írásban rögzíteni kell. A DI biztosítson megfelelő formális megoldásokat a külföldi hallgatók számára is, aminek keretében lehetőségük nyílik visszajelzést adni a DI általános működésére vonatkozóan.

Az információk nyilvánossága területén:

- A DI honlapján megtalálható magyar és angol nyelvű információk nem kellően konzisztensek és egyértelműek. Szükséges a magyar és angol nyelvű honlapok összehangolása.

II. A látogató bizottság értékelése

II.1. A doktori iskola általános helyzetképe

Az ELTE szociológiai doktori képzésének története 1993-ig nyúlik vissza, amikor a BKE (mai Budapesti Corvinus Egyetem) Szociológia Tanszékével és az MTA akkori Szociológiai Kutatóintézetével közösen indult el az oktatás. Ezt követően az önálló ELTE Szociológia Doktori Iskola (D17) 2000-ben jött létre. A SZDI ekkor integrálta a szociálpolitika doktori képzést, 2009-ben pedig elindította az interdiszciplináris társadalomkutatások programot, majd 2016-ban az angol nyelvű szociológia programot. A DI-nak az ELTE Társadalomtudományi Kar (TÁTK) ad helyet, ahol ez az egyetlen doktori iskola.

Az országban négy további egyetemen zajlik akkreditált doktori képzés a szociológiai tudományok területén: a Budapesti Corvinus Egyetemen, a Semmelweis Egyetemen, a Pécsi Tudományegyetemen, és a Debreceni Tudományegyetemen.

Az ELTE-n a szociológiai doktori képzés a Doktori Iskola Tanácsa (DIT), a Társadalomtudományi Terület Doktori Tanácsa (TTDT), és az Egyetemi Doktori Tanács (EDT) irányítása alatt működik.

A DI a szociológiai tudományágban működik, bár a honlap említi a nemzetközi tanulmányok doktori program létrehozását is. A doktori képzés a TáTK alábbi mesterszakjaira épül: kulturális antropológia, survey statisztika, szociológia, szociálpolitika, szociális munka.

A DI profilját négy program határozza meg, ezek a Szociológia, az Interdiszciplináris társadalomkutatások, a Társadalom- és szociálpolitika és az angol nyelvű Szociológia képzési program. A DI olyan szakembereket kíván képezni, akik a magyar és a nemzetközi szinten is elérhetnek tudományos vagy oktatói karriert, és akik elméleti és empirikus alapokra építve képesek a társadalmi jelenségek vizsgálatára.

Az ELTE-n a DI egyedülként foglalkozik a szociológiai tudományággal, a további társadalomtudományi doktori iskolák világosan elkülönülnek (politikatudomány, gazdálkodás- és szervezéstudomány, állam- és jogtudomány).

A MAB a 2017/6/IX/33/2/1101 számú határozatával a DI-t 2019. december 31-éig akkreditálta.

A DI törzstagjainak száma hét. A doktori.hu adatbázisa szerint az aktív hallgatók száma jelenleg 110, az eddig felvett hallgatók közül sikeresen fokozatot szerzett 118 fő, a doktori iskolában eddigi megítélt összes fokozatok száma pedig 171.

II.2. A törzstagok tudományos tevékenysége

A doktori iskoláról, a doktori eljárások rendjéről és a habilitációról szóló 387/2012. (XII. 19.) számú kormányrendelet (a továbbiakban: Kormányrendelet) meghatározza a törzstagság kritériumait. A törzstagság egyik alapvető feltétele a 2. § (3) bekezdésének b) pontja értelmében, hogy törzstag az lehet, *„aki a doktori iskola tudományágában, illetve annak kutatási területén folyamatos, magas szintű tudományos tevékenységet folytat, amely tudományos tevékenység – ide nem értve a művészeti tevékenységet – a Magyar Tudományos Akadémiáról szóló 1994. évi XL. törvény 3. § (1) bekezdés o) pontjában meghatározott nemzeti tudományos bibliográfiai adatbázis (a továbbiakban: Adatbázis) alapján vizsgálendő”*.

Egyértelműen megállapítható, hogy az ELTE Szociológiai Doktori Iskola törzstagjai:

Barna Ildikó, egyetemi docens,

Fokasz Nikosz, egyetemi tanár,

Majtényi Balázs, egyetemi tanár,

Örkény Antal, egyetemi tanár,

Orosz Éva, egyetemi tanár,

Rudas Tamás, egyetemi tanár,

Takács Judit, tudományos tanácsadó

a Kormányrendelet 2. § (3) bekezdés b) pontjában foglaltaknak megfelelően folyamatos, magas szintű tudományos tevékenységet folytatnak.

A törzstagok összetétele az önértékelés benyújtása óta lényegesen változott. Örkény Antalt, a DI korábbi vezetőjét Rudas Tamás váltotta a pozícióban, és a professzor emerita pozícióba került Tausz Katalin törzstagsága megszűnt. A DI a Kormányrendeletben előírt törzstagi létszámot az akkreditációs interjú megelőzően új törzstag – Takács Judit, ELKH Társadalomtudományi Kutatóközpont – kinevezésével biztosította.

Örkény Antal, a DI korábbi vezetője, kisebbségsszociológia, nacionalizmus, migráció témájában rendszeresen és magas szinten publikál. Jelenleg is részt vesz nemzetközi kutatásokban, amelyekhez kapcsolódóan témakiírásokat is meghirdetett. Hirsch index: 14. Témavezetői munkássága is jelentős: hat és egy társtémavezetett doktorandusza szerzett fokozatot.

Rudas Tamás, a DI jelenlegi vezetője, folyamatosan magas szinten publikál, elsősorban statisztikai folyóiratokban, statisztikai módszerek, survey statisztika területén, hazai és nemzetközi szerzőtársakkal. Hirsch index: 15. A doktori.hu szerint kettő védett hallgatója van. A DI-ban módszertani tantárgyakat oktat magyar és angol nyelven.

II.3. Az ESG-kritériumok szerinti értékelés

ESG 1.1 Minőségbiztosítási politika

A DI megfogalmazta és közzétette küldetésnyilatkozatát. A küldetésnyilatkozat megfogalmazása illeszkedik az ESG-kritériumok elvárásaihoz, ugyanakkor egyértelmű minőségpolitika, amely a küldetés megvalósításának minőségügyi szempontrendszerét és lebontását tartalmazza, nem fellelhető. Az önértékelésben megfogalmazott egyes alapelvek (többek között: Oktatók és a hallgatók minőségközpontú szemlélete; A hallgatók munkájának teljesítményalapú megítélése; A doktori képzés részét képező eljárások pontos dokumentálása) nem jelennek meg sem a DI Minőségbiztosítási Szabályzatában, sem más elérhető publikus dokumentumban. Ugyanakkor a szabályozókban leírtak (pl. A Minőségbiztosítási Szabályzat és Eljárásrend értelmében: *„a TTDI minden évben – a beszámoló részeként – megfogalmazza a DI éves minőségfejlesztési céljait, amelyek részét képezik a TáTK minőségcéljainak is.”*) nem jelentek meg információként sem az önértékelésben, sem a látogatáskor nem tettek említést a célok teljesülést mérő indikátorok alkalmazásáról. Így kérdéses a leírtak és a szabályozók megfelelő beágyazottsága a működésbe.

Az önértékelés kevés konkrét minőségügyi adatot, indikátort tartalmaz. A Bizottság igyekezett az interjúk során ezekre rákérdezni és a DI felépítésének megfelelően képzési programokra lebontott adatokkal alátámasztani a hatékony működésre megfogalmazott állításokat. A válaszokban sok lehetséges indikátort felsoroltak a DI képviselői, konkrét adatok közlésére viszont nem került sor. Így a megosztott információk alapján nem lehet egyértelmű állítást tenni a minőségirányítási rendszer működésének színvonaláról (pl.: teljes körű információ a doktoranduszok részvételéről hazai és nemzetközi tudományos konferenciákon, programonként, idősorosan; vendégoktatók a képzésben szintén programonként; a doktori témavezetők publikációs tevékenysége számszerűsíthetően, azaz a DI programokra bontott publikációs tevékenységének nyomon követése idősorosan). Ezen túlmenően informatív lenne a partnerségi szerződések száma; fokozatszerzési idő normalizált értéke programonként; megvalósult konzultációk száma programonként és szemeszterenként.

A DI a környezeti hatásokat és azok időbeni változásait felmérte és értékelte, sőt lépéseket is tett a felmerülő kockázatok kezelésére. Az önértékelésben rögzített állítás például, hogy a hagyományos szociológia és szociálpolitika presztízse általában csökken a világban, és Magyarországon a társadalomtudományok nem tartoznak a preferált tudományterületek közé.

A DI „egykaros” doktori iskolaként működik, szorosan kapcsolódik a TáTK működéséhez. A döntéshozási folyamat, valamint az oktatási tevékenység és a hallgatókkal kapcsolatos szabályok (pl. az ELTE SZMSZ Hallgatói követelményrendszer), megfelelnek az ESG-

kritériumoknak. A hallgatói vélemények visszacsatolása inkább a személyes kapcsolatokon alapul, egységes, szervezett felmérést nem végez a DI.

A Minőségbiztosítási Szabályzat és Eljárásrend etikai szempontokat is rögzít a tudományos élet tisztaságának védelme érdekében.

ESG 1.2 és 1.9 A képzési programok kialakítása és jóváhagyása, folyamatos figyelemmel kísérése és rendszeres értékelése

A DI Képzési Terve világosan tartalmazza a négy doktori program mintatantervét, a képzési szakaszok követhetők, a kreditek egyértelműen ezekhez a szakaszokhoz rendelve. A tanulmányi/oktatási/publikációs kreditek arányát a DI képzési programja egyértelműen szabályozza, ez a doktoranduszok számára könnyen elérhető információ. A programok közötti további harmonizációra azonban szükség lehet.

A Minőségbiztosítási Szabályzat és Eljárásrend 5. pontja szerint a képzési programokat a TTDT ülésén rendszeresen megvizsgálják és jóváhagyják. Ugyanakkor hiányzik az arra vonatkozó információ, hogy mit jelent a rendszeresség. A tematikák felülvizsgálata három évente történik.

A hallgatói visszajelzéseket és igényeket főleg informálisan mérik fel, a DI honlapján elhelyezett kérdőív egyelőre csak tesztüzemmódban működik. Az interjúk időpontjában bármikor bárki kitölthette. Kérdéses tehát, hogy a doktoranduszok meddig tölthetik ki a kérdőívet, a vélemények kihez érkeznek, és hogy ki értékeli a visszajelzéseket.

Az adminisztratív kollégák azt jelezték, hogy a külföldi hallgatók tapasztalatainak és véleményének feltárása érdekében a programtitkár felvette a doktoranduszokkal a kapcsolatot, ugyanakkor nagyon meglepett minket, hogy a hallgatói interjúk szerint a DI részéről informálisan sem történt meg.

Az önértékelés és a Képzési Terv alapján a DI négy programot kínál, ugyanakkor a DI-t befogadó TáTK honlapján megjelent egy új, nemzetközi tanulmányok doktori program is, amely még nem működik, és az önértékelésben még tervként sem került említésre. A DI az interjúk során sem említette a nemzetközi tanulmányok programot, pedig ez ideális lehetőség lehetett volna arra, hogy a DI bemutassa azt a folyamatot, miként kerül egy új program kialakításra, elfogadásra.

A DI honlapján megtalálható magyar és angol nyelvű információk nem kellően konzisztensek és egyértelműek. Az említett új program a szabályzók szintjén is változtatásokat igényel (pl. Képzési Tervbe ezt is be kell illeszteni; a Működési Szabályzat is tartalmazza a programok felsorolását).

A kurzusok számonkérési módja változatos. Vannak ugyanakkor kurzusok, ahol nincsen információ a számonkérésről, pedig fontos lenne, hogy minden kurzus esetében pontos és

aktuális információk szerepeljenek. Az angol nyelvű programban különösen figyelni kell arra, hogy a kötelező irodalom nyelve egyezzen meg az oktatás nyelvével (jelenleg több helyen magyar nyelvű szakirodalom az elvárás).

A képzési program úgy is követi a legújabb kutatási irányokat, hogy a választható tárgyak oktatói között sok a külső, akár külföldi meghívott, illetve az interdiszciplináris programban oktató, egyéb területen dolgozó társadalomtudós. Az interjút megelőző hallgatói kérdőíves felmérés eredményei szerint a hallgatók pozitívan értékelik ezeket a kezdeményezéseket, és hogy ők is tehetnek javaslatokat a tárgy kínálat bővítésére.

Néhány esetben a doktoranduszok és témavezetőjük közös publikálási lehetősége és gyakorlata is említésre került, de ennél is jellemzőbb a hallgatók bevonása és beajánlása különböző szakmai kutatóműhelyekbe. Ez utóbbiról az angol nyelvű képzés résztvevői egyáltalán nem számoltak be, és náluk ennek a mechanizmusa esetlegesen működik.

A hallgatói terhelés mértéke a Képzési Terv alapján kiszámítható, a terhelés kreditekben világosan kifejezett, de programonként eltérő. A hallgatók a graduális képzésben végzett kötelező oktatói munkájukért minimum 15 kreditet kapnak. A doktoranduszoknak megküldött kérdőívben többen is szóvá tették, hogy nem értik, nem világos számukra, miért és mennyi kredit jár az oktatásért.

A DI képzési programjai között az átjárás lehetősége adott. A dokumentumokból egyértelműen látszik, hogy mely oktatók/témakiírások tartoznak egy-egy programhoz. A DI-hoz meglehetősen nagy számú, több mint 80 doktori témakiírás kapcsolódik, ezeket a programvezetők terjesztik elő, és felülvizsgálatuk évente történik meg. Az interjúk során elhangzottak szerint a külföldi diákok számára biztosítandó megfelelő témakiírás DI-n belül nem mindig megoldható, ezért is kerülnek külső témavezetők felkérésre.

Megállapítható, hogy a DI rugalmas választható kurzuskínálatot igyekszik biztosítani. Ez a kurzuskínálat bővült az elmúlt időszakban szakmai kommunikációs, pl. academic writing kurzussal is.

A kutatási tevékenység megfelelő hangsúllyal szerepel a képzési tervben, továbbá a konzultációk gyakorisága és az egyéni munkaterv a képzés elején rögzítésre kerül. A konzultációk gyakoriságát szabályozzák, és azokért kreditet kap a hallgató. A 4 hetente elvárt konzultációra mint a monitorozás egyik fontos formájára tekintenek a DI-ban.

Ajánlások

Javasolt az angol nyelvű doktori program képzési tervének továbbfejlesztése, és a hallgatói vélemények becsatornázási lehetőségeinek világos kialakítása.

A Képzési Programban feltüntetett oktatási kreditek teljesítéséről alaposabb tájékoztatást lenne szükséges nyújtani a doktoranduszoknak.

ESG 1.3 Hallgatóközpontú tanulás, tanítás és értékelés

A hallgatói igények sokféleségét nagyszámú kötelezően és szabadon választható kurzus biztosítja. A tartalmi sokszínűséget szolgálja a kurzusok és programok közti átjárhatóság. Ezen kívül a speciális ismeretekhez kapcsolódó kreditek megszerezhetőek az egyetem, vagy akár más felsőoktatási intézmény által kínált kurzusokon is (a kreditátviteli szabályok keretein belül).

A fellebbezési lehetőségek egyértelműek és szabályozottak a DI Működési Szabályzatában. Fellebbezési vagy panasztételi szándék esetén a doktoranduszok az alábbi bizottságokhoz fordulhatnak: Fegyelmi Bizottság, Etikai Bizottság, Tanulmányi, Kreditátviteli Bizottság (kari bizottságok), Hallgatói és Jogorvoslati Bizottság (egyetemi szintű bizottság). A DI munkájáról és etikus működéséről a hallgatók visszajelzést adhatnak továbbá online anonim kérdőíven keresztül (a honlapon elérhető, de még csak teszt üzemmódban működik).

A téma- és konzulensváltás folyamatát a DI Működési Szabályzata kielégítően szabályozza. A szabályzat rögzíti továbbá, hogy a témavezető egyidejűleg legfeljebb öt hallgató témavezetését láthatja el.

Az interjúk tapasztalatai alapján megállapítható, hogy a hallgatók intenzív személyes kapcsolatot ápolnak a programvezetőkkel illetve témavezetőikkel, azonban a formális jogorvoslati lehetőségeket kevésbé ismerik. A külföldi hallgatóknak formális keretek között nincs lehetőségük visszajelzést adni a DI általános működésére vonatkozóan.

Az interjúk tapasztalatai szerint a hallgatók kimondottan elégedettek mind a témavezetőjükkel, mind az oktatóikkal. A magyar hallgatók kiemelték, hogy oktatóik rugalmasak, és (messzemenően) figyelembe veszik igényeiket. Az előzetesen összegyűjtött, anonim hallgatói értékelések is a témavezetők támogatását emelték ki, de volt jelzés a témavezetők túlterheltségére vagy a tapasztalatának hiányára is. A DI vezetőivel folytatott interjú is rámutatott arra, hogy változó a hallgatók elkötelezettsége, miként a témavezetők teljesítménye is változó. A DI vezetője elmondta, hogy a témavezetői munka monitorozását és a témakiírás menetét pontosítani kívánják.

A DI honlapján a konferencialehetőségek a hallgatók számára elérhetőek. A konferenciákon való részvételért kredit jár. Az önértékelésben feltüntetett hallgatói visszajelzések alapján a konferenciárészvétel tekintetében a hallgatók teljesítménye kiemelkedőnek mondható.

Az elmúlt időszakban megkezdődött a doktoranduszok bevonása a graduális oktatásba egyrészt gyakorlatvezetőként jelenleg is futó kurzusok esetében, másrészt a DI igyekszik elérni, hogy hallgatók által javasolt kurzusok is jelenjenek meg a graduális órákínálatban. A doktorandusz kérdőívre érkezett válaszokból az derült ki, hogy a doktoranduszok kurzusjavaslatairól évente felmérés készül, továbbá a kar ösztönzi a doktoranduszok által tartott szemináriumok felvételét a graduális órákínálatba.

A kar időnként módszertani képzéseket szervez új, speciális statisztikai és elemzési programok megismertetésére, aminek infrastrukturális hátterét a számítógépteremek biztosítják.

DI-ban kiemelten fontosnak tekintik az idegen nyelv alkalmazását a képzés, illetve a kutatások során, ezt támogatja az angol és magyar nyelvű képzések átjárhatósága is.

Ajánlások

Javasolt külön mentort kinevezni a külföldről érkező, esetenként beilleszkedési nehézségekkel küzdő hallgatókhoz.

Fontos lenne mielőbb élesíteni – a külföldi hallgatók számára angol nyelven is – az egyelőre teszt üzemmódban működő online anonim hallgatói kérdőívet, és ennek lehetőségéről tájékoztatást nyújtani a doktoranduszoknak. Emellett célszerű lenne a „Doktori Iskola hallgatói véleményezése” menüponthoz tartozó tartalom biztonsági védelme is, a kitölthetőség korlátozásával.

Fontos a formális panasztételi és fellebbezési módokról részletesen tájékoztatni a doktoranduszokat.

Érdemes lenne minél több kurzussal kapcsolatban videóanyagot és online munkaanyagokat készíteni, melyek segítségével a doktorandusz saját időbeosztása és tempója szerint haladhat.

ESG 1.4 A hallgatók felvétele, előrehaladása, tanulmányaik elismerése és a képesítés odaítélése

A doktori képzésre való jelentkezés és felvételi eljárás szabályait, az egyéni felkészülőkre, a komplex vizsgára, a műhelyvitára, az értekezésre és a védésre vonatkozó feltételeket a DI Működési Szabályzata tartalmazza. A DI honlapjáról elérhetőek a szükséges szabályzatok – magyar és angol nyelven egyaránt. Kiemelendő és követendő példa, hogy a kari doktori szabályzat szerint „A felvételi bizottságnak ezen felül tagja a doktoranduszok egy képviselője”.

Mindegyik program órarendje és képzési tematikája megtalálható a honlapon (ugyanakkor a képzési tematika esetében a 2020/21 I. félév nincs feltöltve, de megtalálható a szabályzatok között a DI három programjának kredittanterve a 2020/21-es tanévtől felvettek számára).

A hallgatói fórumon részt vevők szerint előrehaladásukról folyamatos visszajelzést kapnak az oktatóktól. A hallgatói teljesítmény másik monitorozási vagy szűrési eszköze a komplex vizsga. A doktoranduszok itt adnak számot a disszertációjukhoz kapcsolódó elméleti és empirikus ismeretek elsajátításáról A komplex vizsga tárgyainak listája és a hozzá tartozó követelmények elérhetőek a honlapon, minden képzési programnál külön-külön feltüntetve, valamint a Képzési Tervben is.

A komplex vizsga tanulmányi és disszertációs részén egyaránt a hallgató kutatási témája áll a számonkérés középpontjában, amihez a vizsgabizottság összetétele is igazodik. A komplex vizsgát a külföldi hallgatók számára – néhány sikertelen eset után – különösen nagy kihívásnak tartja a DI. Erre az önértékelésben és az interjúk során is kitértek és tervezik a támogató (tanulmányi, kutatási, beilleszkedési) folyamatok fejlesztését.

A DI Képzési Terve a komplex vizsgához kreditet rendel, az Nftv. végrehajtásáról szóló 87/2015. (IV.9.) Korm. rendelet 54. § (3) bekezdése szerint azonban kredit csak olyan tantárgyhoz, tantervi egységhez rendelhető, amelyet ötfokozatú vagy háromfokozatú skálán minősítettek. A komplex vizsga értékelése kétfokozatú, csak megfelelt, nem megfelelt minősítés adható rá. Doktori képzésben az ismeretanyagok elsajátításáért, a tantárgyi követelmények teljesítéséért, kutatómunkáért és oktatási feladatok ellátásáért lehet kreditet szerezni.

A komplex vizsga disszertációs része ismételhetőségének szabályozását javítani kell, mert az egyetemi Doktori Szabályzat (54. § (4) bekezdés) és a honlapon tájékoztató alapján ez jelenleg nem biztosított. Bár a disszertációs rész ilyen rövid időn belüli javíthatósága kétségbe vonható, szabályzat szintjén erre lehetőséget kell adni a doktoranduszoknak. A jelenlegi szabályozás így ellentmond a Kormányrendelet 12/A. § (4) bekezdésének.

Egyebekben az értékelési kritériumok alapvetően kidolgozottak, és hozzáférésük az érintettek számára biztosított. A hallgatók a komplex vizsgával és a védéssel kapcsolatban az egyetemi Hallgatói és Jogorvoslati Bizottsághoz fordulhatnak panasszal.

Témavezető és témavezetett közös munkájának nyomon követésére – friss szabályként – a DI legalább havonkénti dokumentált találkozást ír elő, amelyről a hallgató feljegyzést készít. A témavezetőknek részt kell venniük a professzori szemináriumnak azon az alkalmán is, ahol a doktoranduszuk kutatását vitatják meg.

A publikációs követelmények egyértelműek: a doktoranduszoknak – programtól függetlenül – legalább két publikációt kell megjelentetniük az MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya Szociológiai Tudományos Bizottságának magyar és idegen nyelvű A-C kategóriájú listájának megfelelően (a lista elérhető a DI honlapján is). Témavezető és doktorandusza közös kiemelkedő publikációját pályázati forrásból pénzjutalommal serkenti a DI.

A DI Működési Szabályzata előírja a nyelvi követelményeket (két nyelvvizsga), amelynek teljesítéséről szóló igazolást a műhelyvita előtt legalább két hónappal be kell nyújtania a jelöltnek. Ugyanezen dokumentum 26. §-a szerint: *„(4) A nyelvi követelmények – az (5) bekezdésben foglaltak figyelembevételével – a világ bármely élő idegen nyelvéből teljesíthetők, amennyiben a doktori értekezés témája szerinti tudományág műveléséhez felhasználható. (5) Az angol nyelv ismeretének igazolása – ami teljesíthető a második nyelvtudást igazoló dokumentummal is – szükséges a fokozatszerzéshez.”*

Ajánlások

A kreditelismerés kereteit és folyamatát a kari vagy DI szintű szabályzóban javasolt rögzíteni a Minőségbiztosítási Szabályzat és Eljárásrend helyett.

Az angol nyelvű képzés esetében a tantárgyi tematikák felülvizsgálata szükséges olyan szempontból is, hogy csak angol nyelvű feldolgozandó szakirodalmakat tartalmazzon.

ESG 1.5 Oktatók

A doktori.hu alapján a DI-nak 143 oktatója, 27 témakiírója és 73 témavezetője van. Az adatbázist mindenképpen frissíteni javasolt, mert nem aktív, sőt elhunyt tagot is feltüntetnek ebben a nyilvántartásban. A legutóbbi felvételi időszakot vizsgálva szembetűnő, hogy több témakiíró esetében nagyszámú, akár 13 témakiírás is fut párhuzamosan, de a legjellemzőbb a négy aktív témakiírás (2020-as felvételi esetében). A DI vezetőjének elmondása alapján értéknek tartják ezt a széles kínálatot. Az önértékelésben azt is megemlítik, hogy a hallgatói igényeknek felel meg az a gyakorlat, hogy a hallgatók többsége saját maga hozza a témavezetőt a felvételkor. A mesterképzést is a karon végzett hallgatók esetében a témavezető választása sokszor már korábbi együttműködésből alakul ki organikusan.

A témavezetők elfogadása ugyanakkor nem automatikus, elutasításra is van példa; a témavezetőt a TTDT fogadja el a doktori program vezetőjének javaslata alapján. Ennek kritériuma a Doktori Szabályzat szerint a doktori szintet jelentősen meghaladó tudományos eredmény és az önértékelés szerint a (legalább szakdolgozati szintű) témavezetői jártasság. Az interjúk során a DI vezetője a publikációk mellett a kutatási tevékenységet említette szakmai elvárásként. Ezeket a kritériumokat javasoljuk a DI Működési Szabályzatában is írásba foglalni.

A DI titkára az interjú során jelezte, hogy a DI a témavezetők igen széles listájának frissítését és revízióját tervezi. A jövőben a témakiírásoknak részletesebbnek kell lenniük, a kurrens szakirodalommal bővítve. Az ezt nem vállaló témakiírók, illetve a már nem aktív témavezetők lekerülnek a listáról, ami a DI vezetésének várákozása szerint egy szűkített, de minőségi portfóliót fog eredményezni. A DI arra bízta a témakiírókat, hogy a saját futó kutatásaik kapcsán írják ki a doktori témákat. Ez az oktatók elmondása szerint is hatékony és kifizetődő, mind számukra, mind a hallgató számára.

A témavezetői munka monitorozásának legfontosabb indikátora a témavezetett sikeres komplex vizsgálója, ezért pénzjutalom is jár a témavezetőnek. A DI vezetése ugyanis a legnagyobb problémaként a témavezetők anyagi megbecsülésének hiányát említette, a belső témavezetők esetén pályázati forrásokból próbálnak ezen enyhíteni. A témavezetők körében is különösen az anyagi megbecsülés kérdése jelenik meg problémaként.

A témavezetőkkel és elvégzendő feladataikkal kapcsolatos elvárásrendszerrel transzparenssé kell kommunikálni. Problémaként merült fel a külföldi hallgatóknál, hogy a külsős

témavezető tanulmányi előmeneteli ügyekben nem tud segíteni a hallgatónak. Ezt a DI belső, főállású konzulensek kijelölésével kívánja megkönnyíteni a jövőben. A Bizottság javasolja a belső segítő témavezetők feladatkörének, kiválasztási kritériumainak írásos szabályozását.

Problémát jelent, hogy az oktatók nem kapnak formális kérdőíves visszajelzést az oktatott doktori kurzusokra.

A DI oktatóinak tudományos munkáját a kari könyvtár követi nyomon: az oktatók publikációs teljesítményét az MTMT-adatbázisból történő éves adatlekérések alapján ellenőrzi a TTDT. A programvezetők munkáját a DIT monitorozza, legutóbbi ülésükön az interdiszciplináris és a szociálpolitikai program vezetőinek értékelésére került sor.

A DI oktatóinak munkáját pályázati forrásokból (kari EFOP, egyetemi kiválósági pályázat) támogatják. Példa: tananyagfejlesztésre lehetett pályázni, angol nyelvű kurzus kialakításához. E támogatások fenntarthatósága azonban a pályázati környezet kiszámíthatatlansága következtében nem biztosított. A doktori kurzusok tartása beleszámít az oktatók óraterhelésébe.

Az oktatók szakmai előmenetele különösen fontos a DI törzstagok utánpótlása szempontjából. A lefolytatott interjúkon többször is említésre került a középgenerációhoz tartozó (jelenleg 50-60 év közötti) kollégák hiánya. Az egyetem vezetése beszámolt az oktatók motiválásának nehézségéről (pl. a generáció más egyetemre szerződő vagy hosszabban külföldön kutató tagjairól). Ennek okaként az előlépéssel kapcsolatos motivációhiány és pénzügyi nehézség egyaránt említésre került. Az egyetemi tanár törzstagok esetében nehézséget okoz, hogy a kinevezés finanszírozás terhet jelent a karnak. Mivel jelenleg 4-5, egyetemi tanári kinevezésre alkalmas jelölt is van az oktatók között, így e téren is inkább bizakodó a DI. Az interjú során a DI vezetője és oktatói megemlézték, hogy segíthet a problémán, hogy a kar a habilitáció megszerzéséhez adott órateher-csökkentéhez hasonlóan az MTA doktora fokozathoz is ad ilyen típusú könnyítést. Egy ilyen támogató környezetben az utánpótlás tervezése hatékonyabban működhet. Ugyancsak a DI vezetője jelezte, hogy nem minden felkészült oktató érdeklődik a témavezetés iránt. Ezt a problémát az utóbbi időben felismerték, megoldására a kari vezetés és a DI vezetése egyaránt törekszik. A DI vezetése személyesen is megkeres oktatókat, témakiírásra bízta őket.

Ajánlások

Javasolt – a lehetőségek szerint – a külső témavezetők adminisztratív szerepének átruházása a belső konzulensre, ezzel a hallgatók megfelelő időben és módon való információhoz jutásának garantálása.

A törzstagok utánpótlásának biztosítására a továbbiakban is fokozott figyelmet kell fordítani. Javasolt a témavezetők és egyéb oktatók (beleértve a doktorandusz oktatók) számára a pedagógiai módszertani képzések rendszeresítése annak érdekében, hogy többféle és

rugalmas ismeretátadási és pedagógiai módszert alkalmazzanak. Ezzel együtt szükséges módszertani ismereteiknek rendszeres mérése és fejlesztése.

Fontos lenne a témavezetők és egyéb oktatók megismertetése a szabályzatokkal, az eljárások menetével és a témavezetés szakmai követelményeivel.

ESG 1.6 Tanulástámogatás és hallgatói szolgáltatások

A kari könyvtár 2020 októberében költözött el az alagsorból egy új, világosabb helyre, ahol egy légtérben 50 férőhelyet alakítottak ki. Egy elkülönített gyűjtemény áll a doktoranduszok rendelkezésére. A könyvtár önmaga nem kezdeményez beszerzést, csak kérésre, amit lehet a könyvtár e-mail-címére küldeni vagy az 1-2 évente egyetemi szinten kiküldött szolgáltatási kérdőív kitöltésével. A különböző előfizetések 3 éves időintervallumra érvényesek. A folyóirat-állomány távolról is hozzáférhető, ami a jelenlegi vírushelyzetben segítség a doktoranduszoknak. A kölcsönözhető dokumentumok száma 15/fő, a kölcsönzési idő egy hónap, egyszeri hosszabbítással. A külföldi könyvtárközi kölcsönzés kari keretek között történik, a DI vezetőjének és a témavezetőnek az ajánlásával. A külföldi hallgatók visszajelzése alapján többen elégedetlenek az idegen nyelvű szakirodalom, az előfizetett külföldi folyóiratok mennyiségével, valamint a nyomtatási lehetőséggel. Az információáramlás javítása segítené azon, hogy a külföldi hallgatók is tájékozottak legyenek a könyvtár által biztosított szolgáltatások széles köréről.

Minden intézet mellett kialakítanak kutatószobát a doktoranduszok számára.

A kari könyvtár segítséget nyújt többek között az MTMT-adatbázis használatában, a különböző szerzői azonosítók elkészítésében, publikációk feltöltésében is. Féléves kurzusként felhasználóképzést szerveznek, ahol az irodalomkutatás és adatbázis keresés mellett publikálási stratégiákat, hivatkozáskeresést valamint a predátor lapok kiszűrését is oktatják.

Szoftverek tekintetében a kvantitatív kutatások legismertebb programja, az SPSS elérhető egy éves licensszel, amelyet minden doktorandusz telepíthet a gépére. A kvalitatív kutatások elemző szoftverei közül az Atlas.ti-t említették csupán. A szoftverek beszerzéséért felelős személy a Bizottságnak elmondta, hogy a szoftverek beszerzése kapcsán a doktoranduszok nem szokták kimeríteni a rendelkezésre álló keretet; a Bizottság ennek legfőbb okaként a problematikus információáramlást azonosította.

A programok tartalmi és adminisztratív felelőse a programvezető. A hallgatók tanulmányi ügyintézését, egyszersmind mentorálását is segíti a programvezetők mellett dolgozó titkár. A doktori titkári poszt bevezetését minden megszólaló fontos lépésnek nevezte.

A doktoranduszok adminisztratív ügyekben a DI titkárságához fordulhatnak, a képzéssel kapcsolatos kérdésekben pedig a programvezetők mellé kinevezett titkárok nyújtanak

segítséget. A nemzetközi hallgatók visszajelzései alapján azonban a DI által nyújtott adminisztratív támogatás nem zökkenőmentes, sokáig elhúzódnak az ügyek megoldásai, és a doktoranduszok nem kapnak mindig megfelelő tájékoztatást. A külföldi doktoranduszok beszámoltak tanulmányi ügyintézésrel kapcsolatos problémákról, például a kreditelismerés vagy hivatalos aláírások megszerzésének kérdésében.

Az ügyintézés esetében 2020 tavaszáig a jelentkezés személyesen történt, azóta áttértek elektronikus jelentkezésre; a kérvényeket a Neptun rendszerben tudják benyújtani a doktoranduszok. Egyetemi szintű cél, hogy a Neptun rendszeren keresztül minél több ügyet online is el tudjanak intézni a hallgatók.

A Doktorandusz Önkormányzat (DÖK) megalakulása és működése nem zökkenőmentes. Az önértékelés szerint 184 hallgató kapcsolódik az iskolához (a doktori.hu-n 112 aktív hallgató van feltüntetve), akik képviselőt mindössze egy egyszemélyes DÖK képviseli – a kari Doktori Szabályzat alapján mind a TTDT-ben, mind a DIT-ben –, amely az elmúlt három évben mindössze egy alkalommal tett javaslatot a Kari Tanácson. A hallgatók inkább informális csatornákon keresztül igyekeznek megoldani a felmerült problémáikat, ez azonban fokozottan jelent problémát a külföldi hallgatók számára. A külföldi diákok számára korlátozottabb a DÖK-höz való hozzáférés lehetősége: a DÖK-képviselő angol tudása – és az, hogy egyedül van –, érdekképviselői problémát okoz. Az önértékelés szerint a külföldi hallgatók a Dékáni Hivatal Nemzetközi Irodájához fordulhatnak segítségért megérkezésüktől kezdve.

Az interjúk során az oktatók és a magyar hallgatók is megemlítették, hogy a partnerintézetekkel szoros a viszony, az oktatói gárda átfed, és PhD-hallgatók gyakornoknak is mennek ezekbe az intézetekbe (pl. ELKH, Semmelweis Egyetem).

A DI igyekszik konferenciákat és terepmunkákat szervezni a doktoranduszok számára. A DI egyik legkiemelkedőbb kutatócsoportja a 2008-ban Fokasz Nikosz egyetemi tanár vezetésével létrehozott MTA-ELTE Peripato Összehasonlító Társadalmi Dinamika Kutatócsoport. A kutatócsoport tagjai a doktori hallgatókkal közösen görögországi terepmunkán is részt vettek, ahol közös kutatásokat folytattak a görög és magyar doktoranduszok.

Ajánlások

Javasolt a könyvtárban elkülönített kutatóhely kialakítása, jelenleg a doktoranduszok a tanszékeknél/intézeteknél létrehozott PhD-szobákat tudják használni. Továbbá fontos lenne megfelelő helyek, irodák kialakítása a doktoranduszok számára.

A DI egyik programja angol nyelvű, ugyanakkor kevés hír jelenik meg angolul is a honlapon, érdemes lenne a külföldi hallgatók szélesebb körű tájékoztatása.

Az angol nyelvű képzésben tanulók számára kutatásukhoz elengedhetetlen, különösen fontos a kurrens szakirodalmak beszerzési lehetőségének transzparenssé tétele. Az ezzel kapcsolatos tájékoztatásokat elérhetővé kell tenni.

A külföldről érkező, esetenként beilleszkedési nehézségekkel küzdő hallgatók támogatásának kialakítása.

A DÖK képviselőinek számát fontos lenne növelni, legalább minden doktori programból egy képviselővel. Továbbá mindenképp szükséges egy olyan képviselő, aki magas szinten ismeri az angol nyelvet – a jelenlegi szabályzat szerint külföldi hallgató szavazhat, de nem választható –, hogy megfelelő segítséget tudjon nyújtani a külföldi hallgatók számára. Esetleg felmerülhet a külföldi hallgatók választhatósági korlátozásának feloldása a szabályzat módosításával – az esélyegyenlőség jegyében.

ESG 1.7 Információkezelés

A DI Minőségbiztosítási Szabályzat és Eljárásrendje nem tartalmaz utalást a hallgatók előrehaladása követésének, értékelésének módszertanára. Az interjún elmondottak alapján a lemorzsolódások kezelése elsősorban a komplex vizsgáig történő eljuttatását jelenti a hallgatóknak. Ebben jelentős szerepet kapnak a témavezetőkön kívül a doktori titkárok. A DI a lemorzsolódás monitorozására nem fordít nagy hangsúlyt, a doktoranduszok utókövetése nem biztosított. Aki passziválás után önként jelentkezik, annak viszont a DI mindenben igyekszik segítséget nyújtani.

A DI az OMHV-kérdőív kiegészítéseként fókuszcsoportos megbeszéléseket tervez. A DI vezetése részéről a témavezetői teljesítmény monitorozása és a hallgatói visszajelzések folyamatos meghallgatása zajlik, ez utóbbi elsősorban személyes, informális csatornákra alapozva. Bár az önértékelés hosszasan taglalja a hallgatók teljesítményét, azonban sem az írásos anyagban, sem az interjúk alkalmával nem kapott a Bizottság egyértelmű választ sem a fokozatszerzési arány, sem a publikációs tevékenységek vonatkozásában az elvárt értékeket illetően.

A hallgatók pályakövetése az elmúlt öt évben doktorjelölt vagy fokozatot szerzett hallgatók esetében jól működik, sokan közülük a TáTK közalkalmazott oktatói vagy megbízott oktatók. A fokozatot még el nem ért hallgatók ösztönzéseként kari doktorandusz konferenciákra és publikálásra invitálják őket. A korábban fokozatot szerzett hallgatók esetében a nyomon követés szintén csak a fent említett meghívásokra korlátozódik az alumni rendszeren keresztül, amely nem tekinthető valódi nyomon követésnek.

Ajánlások

Ajánlott az ODT 2019. november 22-i ülésén elfogadott minőségcélokat és indikátorokat a DI Minőségbiztosítási Tervébe átvezetni, és ezeket pontosítani, illetve kiegészíteni.

ESG 1.8 Nyilvános információk

A DI két legfontosabb belső szabályozásának (Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Társadalomtudományi Kar Szociológia Doktori Iskola Szervezeti és Működési Szabályzata; Az ELTE Szociológia Doktori Iskola minőségbiztosítási szabályzata és eljárásrend 2019 – 2021) egyike sem tartalmaz az eligazodást megkönnyítő tartalomjegyzéket.

A DI a TáTK-hoz kapcsolódóan, de önálló weblappal rendelkezik. A honlap minden hallgató számára naprakész információkat nyújt a képzéssel kapcsolatos szabályzatokról, eljárásokról, határozatokról, a jelentkezésre vonatkozó információkról, a képzési programokról, órarendről és képzési tematikákról, szigorlatról és komplex vizsgáról, nemzetközi kapcsolatokról, pályázati lehetőségekről, témakiírásokról. Ugyanakkor nem érhető el a honlapon a felvételi eljáráshoz kapcsolódó felvételi pontozás szabályai. A honlapról elérhetőek a fokozatot szerzettek értekezései is az ELTE Digitális Intézményi Tudástárában.

Az információk jól áttekinthetően találhatóak meg, könnyen hozzáférhetőek mind a statikus, szabályozási információk, mind pedig a dinamikus változó aktualitások és friss hírek.

Az oldal kétnyelvű, angolul is tartalmazza a legfontosabb információkat mind a képzésekről, mind pedig a belső szabályozókról.

A DI már régen elhunyt, a jelen akkreditáció szempontjából számba nem vehető oktatókat is felsorolt mind az önértékelésben (Hankiss Elemér), mind a doktori.hu-n (Némedi Dénes).

A nyilvános információk rendszeres monitorozása és frissítése szükséges.

Ajánlások

A DI honlapján megtalálható magyar és angol nyelvű információk nem kellően konzisztensek és egyértelműek. A magyar és angol nyelvű honlap összehangolása elengedhetetlen.

ESG 1.10 Rendszeres külső minőségbiztosítás

A MAB-on kívül a DI – az egyetemhez hasonlóan – nem végez, illetve végeztet rendszeres külső minőségértékelést akkreditációs ügynökségen keresztül. A szakmai együttműködések (pl. felsőoktatási intézmények, kutatóintézetek) keresztül érkező visszacsatolásokat külső minőségbiztosítási tevékenységként feltüntetni szakmai tévedés, ezért javasolt a Minőségbiztosítási Szabályzat és Eljárásrend javítása ebben a témában.

Látogató Bizottság

Elnök: Nagy Beáta, egyetemi tanár, Budapesti Corvinus Egyetem

Tagok:

Kristóf Luca, tudományos főmunkatárs, ELKH Társadalomtudományi Kutatóközpont

Fábián Zoltán, minőségügyi szakértő, Szegedi Tudományegyetem

András Hanga, doktorandusz, Budapesti Corvinus Egyetem

Lakatos Péter Levente, igazgatóhelyettes, Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság

Online interjúk időpontja: 2020. november 25.